

випадків доволі багато. Але те, що є сьогодні, потрібно зберегти. На жаль, ця проблема ще не стала предметом належної опіки. Я вже не кажу про пожежі в деяких архівах і про те, як знищувалися, як затоплювалися безцінні документи. Скажімо, як це було під час пожежі у Видубицькому монастирі. Таких фактів багато. Втрати величезні, рани страшні. Тому вкрай важливо зберегти те, що залишилося. Це – свята справа кожної інтелігентної людини. І не тільки. Має значення просто слухати людей, у яких цікава доля. Записувати почуте. Зрештою, кожна людина, якби розповіла про себе – це надзвичайної цінності свідчення, які б давали уявлення загалом про людство.

Олександр ЗЛОТНИК,

народний артист України, ректор Київського інституту музики
ім. Р. М. Глієра, професор

– Кожна людина, а тим паче, творча, має власний архів. Дуже важливо, щоб він зберігався. Скоріше – це вже важливо не стільки для цієї людини, скільки для тих, хто потім зможе скласти уявлення про творчий шлях, про розвиток тієї чи іншої людини. Якщо говорити про себе, про свої “залежі”, то іноді хочеться частину якусь викинути, але я підсвідомо розумію, що там лежать, мабуть, десятки майбутніх дисертацій. Там кілограмів 400 цього добра. Величезні три валізи. Ноти, яким уже і 20, і 30, і 40 років. Іноді перебираю їх і бачу, як я змінювався, як змінювалися

мої можливості, до чого йшов і чого досяг. По цих архівах можна судити про музичний розвиток країни. Я не перебільшую. Бо так чи інакше, але я намагався, щоб моя справа була корисною державі і людям. Архіви це такі документи, про які можна сказати російською приказкою “...что написано пером – не вырубишь топором”. Про людину можуть ходити різні чутки, навіть плітки, але є документи, є факти, котрі ставлять все на свої місця. Спираючись на них, ми можемо відкрити для себе багато нового. Дуже часто так буває, що завдяки архівним документам ми знаходимо нові твори, невідомі досі. Так було із сонатою Березовського в Парижі. Архіви – минуле, з якого перекидаємо місток у майбутнє. А без минулого, як відомо, не буває майбутнього. Завдяки архівам ми можемо побачити витoki тієї чи іншої події, дізнатися, хто

мав відношення до них. Слава Богові, що сьогодні поволі розсекречуються документи, які багато років приховували від нас. Звичайно, у кожного своя правда, а ось істина одна. Вона – в нашого Господа Бога. Втім архіви доводять, що істину можна знайти і в них... Народ робить свої висновки, витворює свої образи. Але насправді буває зовсім інше обличчя в тієї чи іншої людини. Хтось каже, що народ не помиляється, але ж у житті може статися так, що він все-таки може помилитися. Інколи я шкодую, що не зафіксував на фото людей, які відіграли велике значення в моєму становленні, як митця. Прикро, що у мене було лише декілька фото Роберта Рождественського. Я їх комусь віддав і ось тепер шкодую. Або згадую свої зустрічі з Леонідом Утьосовим, фото якого також у мене немає, зустрічі з Микитою Богословським. Майже немає світлин Володимира Івасюка. От якби їх робили, коли ми разом мешкали в гуртожитку десятирічки імені Лисенка тут, у Києві! Це був незабутній період. Це вже потім я про це написав у спогадах про великого Майстра, а тоді чомусь ці факти замовчувалися. Мабуть, були причини... Сьогодні практично зник епістолярний жанр. Спілкуємося SMS-ами, електронною поштою, а були ж часи, коли люди писали листи. Це ж як цікаво! Коли я купую книги про відомих людей і знаходжу там листування, я зачитуюся... Ми багато втратили, забувши про звичайне листування. Ми втратили великі архіви. Знаєте, я думаю, що можна бити себе в руду і доводити свій патріотизм, але цього, напевно, не треба робити – варто підняти архіви, роботи митця і все стає зрозуміло. Мені за свої архіви не соромно. У мене є своя життєва і творча позиція. Тому я не ховаю свої роботи. У 1937 році помер мій дід. Він не був старим і хворим. Вже потім я довідався, що в нього було інше прізвище. Коли я запитав, де він похований, мені сказали, що його могили немає. Ось так мені подавали цю версію. Потім я дізнався про інше. Але мені дуже цікаво знати правду про нього. Я до цього часу її не знаю. Знаю, що старша сестра моєї мами, моя тітка, товаришували з Тухачевським. І коли його заарештували, вони все одно продовжували підтримувати з ним зв'язки. Я можу логічно продовжити цю історію і стверджувати, що дід не просто так помер. Очевидно, вони боялися говорити, як було насправді. Потім, коли вони повернулися в Київ після війни до свого помешкання на Шота Руставелі, напроти синагоги Бродського, там мешкав уже полковник НКВД, який сказав, що він нічого не знає про колишніх мешканців квартири, що квартира належить йому. Уявіть собі: чотири сестри, моя мама і ніякого даху. Довелося роз'їхатися по всьому СРСР. Мама з сестрою Євгенією поїхала в Таращу, там познайомилася з батьком. Знаю, що дід служив у Таращанському полку. Знав 6 іноземних мов. Знав про діда стільки, скільки дозволяла знати тодішня система. А як важливо знати всю правду, як важливо черпати інформацію з архівів!

У моїх архівах понад дві тисячі пісень. Мені не соромно за свою роботу. Маю багато шлягерів, але сьогодні я пишу патріотичні пісні, бо у нас молода держава, молода армія і нашим хлопцям потрібні саме такі пісні. Одна із них так і називається “Нам є що захищати”. Я давно усвідомив таку річ: якщо не буде нашого, то цей вакуум буде кимось заповнений. Так воно і є. Ми програємо в інформаційному просторі. Я з повагою ставлюся до російських композиторів і артистів. Але чомусь вони майже нічого не знають чи не хочуть знати про нас. А ми про них тільки й чуємо. Пам’ятаєте часи, коли ми були добре обізнані з естрадою Польщі, Болгарії, Угорщини, Чехословаччини. А сьогодні? Про кого ми щось знаємо? Так само і вони нічого про нас не чують. Треба визнати, що Росія виграла інформаційний простір, а ми, на жаль, пасемо задніх. Схоже, це не дуже й турбує державу. Можливо, потім в архівних документах будемо з’ясовувати, хто ж винен і чому так сталося. Дай Боже, щоб ці документи надійно збереглися, бо те, про що я сказав, є засадами самостійності і незалежності держави. Тут дрібниць не може бути.

Юрій КОЧУБЕЙ,

кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник
Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України,
Почесний доктор дипломатичної академії України,
Надзвичайний і Повноважний Посол України

– З найдавніших часів люди намагалися в якийсь спосіб зафіксувати те, що відбувалося в їхньому житті. Такі примітивні записи залишали навіть на каменях. Напевно, це бажання – закріпити важливі події у пам’яті – є природним для людей. Нам відомо, наприклад, про перші архіви у стародавньому Єгипті, у Месопотамії, де збереглися глиняні таблички з написами на стінах. Пізніше такі способи передавання інформації перейшли на папірус. До речі, ми продовжуємо жити в епоху паперової цивілізації, хоча електронні технології невпинно поглинають довколишній простір. Втім ще невідомо, який спосіб збереження інформації надійніший. Історія засвідчує, що попри найнесприятливіші умови щось таки залишається, якщо ці відомості закарбовані на папері чи на камені, тобто на якійсь поверхні. Я впевнений, що так воно буде і в майбутньому. Архів супро-

